

ANILARDAN GÜNCELE, VELİ LÖK

Av. Güney DİNÇ

Türkiye İşçi Partisi'nin İzmir'deki yöneticilerinden olduğum yıllarda, düzenlediğimiz çeşitli toplantı ve etkinliklerde, üyelerimizin en çok dinlemek istedikleri kişi Çetin Altan olurdu. Gerçekten de çok etkileyici bir anlatım biçimi vardı. Onu dinlerken; güler, dinlenir, rahatlar ve ardından kafanızda bir dolu yeni düşüncelerle, güçlenmiş olarak yolunuza giderdiniz. Bir keresinde Ödemiş'te, Mehmet Ali Aybar, Çetin Altan, Refik Erduran, ben ve hep beraber içinde olduğumuz ünlü kırmızı minibüsün sahibi ve sürücüsü Esat Balım ile birlikte, çok başarılı geçen toplantıların ardından, neredeyse linç edilecektik. Önce toplantı yapılan Belediye Salonu'nun dışarıdan atılan taşlarla camlarını kırdılar, ardından elektrikler ve sonra da telefonlar kesildi. Bizi dinleyip coşkuyla alkışlayan izleyicilerimiz de azar azar dağılıp gidince, işte hepsi bir küçük minibüse sığacak kadar partili kalmıştık orada. Amacımız Nihat Sargın'ı İzmir'den senatör seçtirmektir. Tutucu partinin adaylarından birisi de Ödemişli imiş. Bizim görkemli etkinliklerimizden yılmış olmalı ki; ekibimize böylesine bir son hazırlamış. Başkanımız Aybar, korunma içgüdüsüyle bir yanlışlık yapılmaması için uyarıyor, "Ben söylemeden kimse tabancasını çekmesin" diyor. Hangimizde tabanca var ki! Neyse; devlet yok, polis yok, basın yok, bir avuç insan, dışarıda yolları kesen çılgın saldırganların arasından nasıl sıyrılacağımızı tartışırken, Ödemişli sürücü arkadaşımız Afacan'ın ustaca yöntem ve yol seçimi ile canımızı zor kurtarabilmıştık.

Gecenin geç bir vaktinde, İzmir'deki bir otelde bizleri bekleyen diğer arkadaşlarımızla buluştuk. Onlar da Urla, Seferihisar, Çeşme yörelerinde toplantılar yapmışlardı. Otelde Behice Boran, Sadun Aren ve daha iki üç partili, başımızdan geçenleri dinleyip öğrenmek istiyorlardı. Ve Çetin Altan sözü aldı, gecikmiş gece yemeğimizi yerken, öyle bir anlattı ki olayları; biraz önceki linçten kurtulmanın karamsarlığı gitmiş, hepimiz gülmekten yerlere yatıyorduk. Sanki o korkunç saatleri yaşayanlar bizler

değildik de, başkalarının konu olduğu bir filmi izler gibiydik. Demek ki, kolayca “başarılı yazar” olunamıyor.

Ödemiş söyleşisinde, Çetin Altan’ın anımsadığım anahtar sözcüğü “başarı” idi. Biraz acımasızca olmakla birlikte, bir “solcu” tanımını vermişti ki; Türkiye solu gerçekten uzun yıllar onlardan çok çekmişti. Çetin Altan, “TİP, burjuvazinin çöplüğü değildir” diyordu. “Adam avukat, avukatlıkta tutunamamış. Gazeteci geçinen, iki satır düzgün yazmayı beceremiyor. Hekim, asıl işinin ne olduğunu bilmiyor. Politikacı, öteki partilerde bir yerlere gelmeyi becerememiş, şimdi, kişisel kurtuluşunu bizim içimizde arıyor...” Çetin Altan’ın bu sözleri, yalın parti üyelerine yönelik değildi elbette... Hani kendilerini tepelerde gösterip her işe karışan, içi boş cazgırlardan söz ediyordu. Bu anlatım, beni de çok etkilemişti. Önemli bir yöntem sorununu vurguluyordu. Çok yaşa Çetin Altan usta...

12 Mart cuntası, bir intikam darbesi gibi inmişti, solcuların, demokratların üzerine... Demokrasiye, çoğulculuğa, insanı insan yapan özgürlüklere ve işçi sınıfı örgütlenmesine karşı çıkan saldırganlar, gelecekte daha rahat edecekleri sessiz bir Türkiye için sömürü ağlarını döşeyip tuzaklarını kuruyorlardı. İlginçtir ki; 1971 yılı öncesindeki Türkiye’nin aydınlık birikimi, izleyen yıllarda da birçok olumlu girişimin temellerinde yer aldı. Kimileri kendilerini 68’liler kuşağı olarak tanımladılar, gerçekten onlar da önemliydi, ancak bu saygın yürüyüşün yalnızca dar bir koluydular. Etkinliklerin kaynağı ve öncüsü, ülkenin özgürce soluyan akciğerleriydi. Gericiliğe, bağnazlığa, aymazlığa boyun eğmeyen, inandığı gibi düşünen umut yüklü insanlarıydı. Elbette sözüm, o dönemlere yetişemeyen genç kuşaklara değil. Ancak onların aydınlığında da, doğrularla, özveriyle sağlanan bir dayanışmanın etkilerinin bulunması doğaldır. Nerede halka dönük, doğru bir etkinlik sergilense, orada 12 Mart’ın dağıttığı insan sevgisinin, özgürlük tutkusunun izlerini görmek olasıdır.

1976 -1978 yılları arasında olabildiğini sandığım, ses veren önemli bir etkinlik gerçekleşmişti İzmir’de. Hani Çetin Altan’ın söylediklerine ben de bir katkıda bulunayım, toplumsal olaylara bakışımızda önemli bir eksiklik vardı. Buna kocaman bir yanlış da denilebilir. Kimi solcularımız,

▲ kurtuluşu devrim sonrasına bırakmışlardı. Bugün için yapılacak olanlar, yalnızca siyasal propoganda ve örgütlenme ile sınırlı kalıyordu. Her işin, ne zaman gerçekleşeceği bilinemeyen bir iktidar dönemine ertelenmesi, bir yerde tembelliğin, eylemsizliğin ödüllendirilmesi oluyordu. Ya da gerekçesi... Oysa yaşadığımız günlerde de, inançlarımız doğrultusunda yapabileceklerimiz vardı. Deneyimlerimizi ve mesleksel birikimimizi, sorumluluk taşıdığımız güncel uygulamalarda, işlevsel bir amaca yöneltmeliydik. İşte böyle somut ve güncel amaçları bulunan bir etkinlikti İzmir'de yapılanlar... Konuyla ilgili meslek kuruluşları ve bazı sendikaların katılımıyla "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası" düzenlenmişti. Ben, hem Baro (Yönetim Kurulu Üyesi idim) hem de DİSK adına düzenleme kurulunda bulunuyordum. Ayrıca, bazı sunumlarda da görev almıştım. İşte bu süreç içinde Veli Lök ile çalışıp, birlikte yürütülen etkinliklerde bulunmuştum. Daha önceleri adını duyardım ama ilk ortak çalışma böyle başlamıştı. Bilmem kendisi anımsar mı, o da İzmir Tabip Odası adına düzenleyiciler arasında bulunuyordu. Çok iyi bir çalışma oldu, sunumlarımız günlerce TRT radyolarında yayınlandı. Basın ilgilendi. İşyerlerinde yönetici konumundaki mühendislere, kurum yöneticilerine, görevleri gereği gelişmelerle doğrudan ve öncelikle ilgilenmek durumundaki hekimlere, hukuk danışmanlarına, insan sağlığının, çalıştıkları işletmelerin kazançlarından daha önemli olduğu anlatılmaya çalışılmıştı.

Tam artık kendi yaşamıma döneyim derken, işte, o büyük deprem geldi. 12 Eylül darbesi, dokunduğu yeri yakıyor, insanları işkence ve idama gönderiyor, demokratik kurumları yerle bir ediyordu. Dostlar, "Böyle bir zamanda kişisel yaşam olmaz" dediler, seçenek bırakmadılar. Kaldığım yerden haydi Baro yönetimine. Bir resmi toplantıda, Sıkıyönetim Komutanı geldi yanıma. Benden başka herkes hazırda. "Çok içiyorsun" dedi, elimdeki sigarayı göstererek. Komutan, gerçekten haklı olduğu bir şeyler söylemişti. İzmir'deki komutan, elbette sıkıyönetimin gerektirdiği görevlerini yapıyordu ama İstanbul ve Ankara'dakilere göre çok daha uygar ve dengeliydi. Fırsat bu ya, "Benim zararım kendime, ya sizin yaptıklarınız ne oluyor?" dedim ve ardından sıraladım; "Üniversitenin en yararlı öğ-

retim üyelerini görevden aldınız. Siz tanımazdınız onları, demek ki çok kötü danışmanlarınız var. Sizi kullandılar. Onlar görevlerine dönebilmeli.” Gülerek baktı yüzüme, “sen devlet memuru olmadığına dua et” dedi, “yoksa...” Bizi izleyenlerin hepsi “hazırol”da duruyorlar. Kendi kendime, “İyi ki devlet memuru değilim, iyi ki bir yerlere atanmadım” diye düşündüm. Demokrasi dibe vurmuş da olsa, seçimle geline bir görevde olmanın gönencini yaşadım.

1402’liklerle zorunlu birlikteliğimiz işte böyle başladı. Üniversiteler allak bullak. Gençler, kadrosuzlar 12 Eylül’ün ürünü 2547 sayılı YÖK Yasası ile kurumlarından dışlanırlarken, güvenceli öğretim üyelerini de sıkıyönetim komutanları görevden alıyorlar. Bu saçmalıkları sergileyenler acaba şimdilerde oturup düşünüyorlar mı, “çabalarımız kime yaradı” diye?.. Değer miydi; bilimi, dostluğu, insan sevgisini ne idüğü belirsiz beklentiler uğruna ayaklar altına almaya? İşte o günlerde Veli Lök de çiçeği burnunda bir 1402’lik. Artık ucu belli, süreci belirsiz bir yığın uğraş. Toplantılar, kurultaylar, kitaplar, davalar, davalar... İnsanlar, saldırganlar karşısında boş durmayacaklar elbette. Ne gerekiyorsa, yapılacak. Öyle de oldu; sonunda, 1402’liklerden ayakta kalabilenler görevlerine döndüler. Veli Lök de döndü. Üstelik boşta geçen sürelerin ücretlerini, aylıklarını da, biraz eksigi ile geri aldılar. Hiç kimse de üzerlerine gitmedi bu densizlikleri yapanların. Onlardan hesap sorulmadı, “halkın bunca paralarını neden boş yere, bir hizmet karşılığı olmadan yok ettiniz” diye... Türkiye’nin Osmanlı artığı bürokratlarının halka ve devlete verdikleri zararlar nedeniyle denetlenmemek, sorgulanmamak gibi geleneksel bir bağışıklığı var.

Neyse, 12 Eylül, gidici, geçici bir yönetim değildi ki... Ardında koskoca bir YÖK imparatorluğu bıraktı. Rektörler onun dükallıkları, dekanlar derebeyleri idi. 12 Eylül’ün armağanı olan “Sıkıyönetimsiz sıkıyönetim,” kalıcı bir yönetim biçimi olarak tüm ülkeyi kuşatmıştı. Devleti kurtarmak gibi saygın görevleri bulunan DGM’leri, ondan eksik kalmamak için özel uğraş veren gönüllü yargı yerleri, sıkılan boğazları, bas bas bağırarak yara bere, elektrik izlerini, Filistin askılarını filan görmezden gelerek ba-

sıyorlardı cezaları. Yurtseverlik, böyle günlerde belli olurdu!

“Bunca yurtseverin uğraş verdikleri demokratik bir ülkede, dilekçe yazıp isteklerde bulunmak aydınlara mı kalmıştı? Yürüyün Sıkıyönetim Mahkemesi'ne, insanca düşünmenin, uygarca davranmanın hesabını verin bakalım” dediler. Yazgımız bu ya, Veli Lök de, Aydınlar Dilekçesi davasının sanıkları arasında yargılanmaktan kurtulamadı.

Çetin Altan'ın dediği gibi, uzmanlığınızın adamı olur bilimsel birikiminizi en gerekli alanlara yöneltip, işkenceye karşı savaş vererseniz, işkencecilerin pusuya çekildiklerine aldanmayın. Hani kayanın oyuğundaki müren balığı gibi, birden fırlayıp saldırabilirler üzerinize. Ardından yine davalar, mahkemeler, ertelenen cezalar... Hem de bakanın yazılı emri ile açılan davalar...

Yaşamlar, nasıl başladılarsa öyle gidiyorlar. Bir kavga durulunca, bakıyorsunuz, daha keskin, daha acımasız yeni yeni saldırganlıklar uç veriyor. Hepimiz yaşadığımız toplumu seviyoruz elbette. Daha özgür, daha güzel olmasını istiyoruz. Ne var ki, örgütleri kapatmakla, düşünceleri yasaklamakla, düşünenleri içeri atmakla bir yerlere varılamıyor. Bunların yinelenmemesi için yaşam boyu devlet terörüne karşı uğraş veriyorsunuz. Çoğulculuğu, tutuculuğu aşmak, çok sesliliği, çok renkliliği gerçekleştirmek için şöven milliyetçiliğin karşısında duruyorsunuz. Barışın korunması, yaşama hakkına saygı gösterilmesi için çalışıyorsunuz. Verdiğiniz çabaların gönencini duymanıza bile fırsat bırakılmadan, bu defa ırkçı terörün art alanını besleyen tuzaklar, içtenliksiz gösteriler karşısında insan haklarını, barışı savunmanın yalnızlığını yaşıyorsunuz. Önemli günlerde caddelerde, sokaklarda zılgıt çeken çocukların, emekçi kadınların coşkusuna sığınarak, kan davasını, berdeli, töre cinayetlerini olağan sayan bir anlayışın savaş çıgıllıklarıyla karşılaşıyorsunuz. Bence Türkiye aydınınının en önemli niteliği, barışçılığı, savaş karşıtlığı ve bu amaçlara ulaşabilmek için özenle koruması gereken bağımsızlığıdır. Düşünen, sorgulayan, karşı çıkan, yol açan bir aydın olarak Veli Lök'ün yaşamı da başka türlü olmazdı.